

POTRZAŚAĆ (41) *vb impf*

potrząsać (40), **potrząsać** (1) *RejFig.*

o oraz a jasne.

inf potrząsać (2). ◇ *praes 1 sg* potrząsam (3). ◇ *2 sg* potrząsasz (1). ◇ *3 sg* potrząsa (14). ◇ *3 pl* potrząsają (4). ◇ *praet 3 sg m* potrząsał (3). [f potrząsała.] ◇ *3 pl m pers* potrząsali (1). ◇ *fut 2 sg m* będziesz potrząsał (1). ◇ *imp 2 sg* potrząsaj (2). ◇ *2 pl* potrząsajcie (1). ◇ *part praes act* potrząsając (9).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Poruszać gwałtownie; concutere, crispare, quatere Cn [w tym: czym (23)] (30) : RejRozpr B; Owóźci Máciek pełnym potrząłaiąc worem PudłFr 7; Vibro – Podnożę, potrząsam, wkoło obracam. Calep 1120b; KlonWor 48.*

potrząsać czego [= czym] (5): Począł czapki potrząłać/ łukniey poprówowác/ A iáko go przywitác k niemu łie gotowác. *RejWiz* 146v, 4v, 13; *RejZwierz* 124; Bo iuz on ryczerłki człowiek nie pociąga wędzonki/ nie potrząła próżnego bokłaga/ nie wala łie iáko pies po thrawie/ nie gryzie mu iuz hámałz grzbietu *RejZwierc* 176v.

W charakterystycznych połączeniach: potrząsać bokłaga (2), czapki (2), kołnierza (2); potrząsać kobiałką, wor(ki)em (2).

Zwroty: »bronią, mieczmi potrząsać« = *grozić (1:1):* Już w rozmierzonym placu przeciw sobie stoją, Gniewając sie i bronią potrząsając swoją. *KochMon* 31; *WerGość* 269.

»potrząsać rogami« = *grozić (o zwierzętach) (2):* Báran chodząc przed owcami/ Potrząłał częłto rogami: Iż bárzo czoło twárde miał/ Włzytki ine łwaki zbijál. *BierEz* R4; *RejZwierc* 178.

»sobie potrząsać« (1): (*marg*) Krol pychy (–) Sceptrum dzyerży rogáte/ by rogáty kijec/ Którym łobie potrząła zuchwály opilec. *RejWiz* 166v.

*Przen (11) : (nagł) Do przyiácielá fárbowánego. (–) [...] Tobie brácie nád tym workiem [aluzja do tytułu] być pewnym przystáwem [tj. dozorcą]/ Będzielz nim potrząłał/ włálnym y dziedzičnym práwem. KlonWor *v.*

Zwrot: »porożem (a. rogiem) potrząsać« [*w tym: na kogo (1)*] = *grozić; iactare, ostentare Cn [szyk zmienny] (8):* Kayćie łye grzechów (vpominam) kayćie/ Ani porożem názbýt potrząłayćie: Bóg niech ma pokoy/ áni mówćie hárdzie łemu ku wzgárdzie. *KochPs* 111; Tego mąż wielki á Hetman koronny/ Z wołskiem łwym czełka/ tám gdzie nań ogromny Niemiec potrząła porożem *GrochKal* 22; Ten Mołkiewłkięgo pycheł chcąc kiedy włkrómić/I róg/ którym ták hárdzie potrząłał/ przyłómić/ Podál nam Królá z Węgiel dzielńęgo STEPHANA *KochJez* A3v.

~ *W porównaniach (5): RejZwierz* 50; zázwdy łzey pátrzy oko Páńłkie ná ty ktorzy łie miełziáią miedzy wiernemi Páńłkiemi/ niłzi ná ty ktorzy łtroną w vporze łwoim chodzą iáko zubrowie potrząłaiąc [!] rogami łwemi. *RejAp* 30; *RejPos* 223, 228, [290]. ~

a) *Chęłpić się (2) :* zowią go Doktorem *Hiperbolicum*, tákowego vczyćielá/ który vmie z komorá wielbládá vczyńić/ kłooy tyłiácami potrząła/ á ledwie pięć ná liczbie *ReszPrz* 64; Wiele rzeczy tákowych [*w mowach*] ielł/ kłórełmi iáwnie potrząłaią *OrzJan* 89; [Iuzći tez vcźciwa łthárość ielł nie w łiwości áni w długości łat/ Czym drudzy potrząłaią tylko/ należaca/ ále w mądrości á w niepokáłaniu łie żadną zmázá. *GilPos* 310v].

a. *O włosach na głowie lub podbródku* (4) : Virziś Czarcze yż odemnie Tak fię twa czupryna zemnie Co yą tu hardze potrzaśaź *RejKup* bb8v; A przeczże zá świętego też Kozłá nie macie. Bo ten ktemu [księdzu] podobien/ poftawą vrodą/ Y vmie też náłz kozieł ták potrzęfáć brodą. *RejFig* Dd2; *GosłCast* 9; *KlonWor* 28.

b. *Sprawdzać poruszając* [czego = czym] (1) : (*marg*) Zły nigdy nie bełpyeczen. (-) Ale zły iż ná fię wie ząwzdy co łprołnego/ Máca łkobli potrzaśa wrzeciádzá łłábego. *RejWiz* 4v.

c. [O dreszczach w chorobie [kim]: Potrzaśála nim febra/ chociaż dość gęłtego Liá ná łobie dźwigał *ŁaszczPogrom* 10.]

2. *Posypywać, oprószać; substernere Mącz; consternere Calep; circumspargere, concutere, inspergere, praespargere Cn* [w tym: czym (7)] (9) : Substerno, Podścielam/ potrzaśam. *Mącz* 415a; A przetoż iefli miełzkánie iefł ná gorącym miełfcu/ małz łobie czynić chłód rzeczámí chłódzácemi/ Wirzbiną/ grzybieniem/ Rożą potrzaśáiąć/ octem dom pokrapáiąć. *SienLek* 2v; *Calep* 249a; *GostGosp* 96.

potrzaśać [kogo], co (1): *RejPs* 216v cf *W porównaniu*. Cf [Zwrot].

W porównaniu (1): [Pan] łpułłcza dełłcz ná ziemię twoię á czáłu łwego iá łniegiem iáko wełną potrzaśa *RejPs* 216v.

[Zwrot: »popiołem [kogo] potrzaśać«: Iáko też gárdzić nie mamy/ Gdy w łtępną [lege: w wstępną] łrzodę Káplani. Popiołem nas potrzaśáiąć/ A łmierć nam przypomináią. *KorcZozm* A2v].

Przen (4) :

potrzaśać co (2): A tak márne rołkolzy łwiátá omyłnego/ [...] bárzo mu więc łzkodzą. Bo chociay ty potráwy cukrem potrzaśáiąć/ Ale przedfię w pośrzedku wierz mi gorzkość máią. *RejWiz* 48v; *NiemObr* 67.

W porównaniu (1): Tym [prawdą świętą] włzytkie rozmowy y piłania moie/ iáko łolą mądrości Bożey potrzaśáiąć *vincat veritas*. *NiemObr* 61.

Zwrot: »z wirzchu potrzaśać« (2): A s cnoty do tych potraw przyłmáki dzyáláli/ A rołtropnym baczeniem zwirzchu potrzaśáli. *RejWiz* 16v; (*did*) Mierność do Obzárłtwá. (-) [...] Ná pięć misci [lege: mis ci] wrzody dáiąć/ Fránczę z wirzchu potrzaśáiąć. *RejZwierc* 231v.

3. *Przetrząsać, przeszukiwać* [czego] (2) : Xiąże węzelkow potrzaśá [!] y kładzie na Wage. czo Kłáftor łfundował. *RejKup* Bb.

Zwrot: »workow potrzaśać« = *szukać pieniędzy* (1): Ociec workow potrzaśa przebiera bochnáry/ Bo podobno płátnieyłze tám będą táláry. *RejWiz* 90.

Synonimy: 1. *poruszać*; 2. *posypować*.

Formacje współrdzenne cf TRZAŚĆ.

Cf **POTRZAŚAJĄCY**, [POTRZAŚANIE]